

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)

www.bestdergi.net

Sanat Eğitiminde Eğitsel Eleştiri Modeli ile Çok Kültürlü Sınıf Yönetimi Analizi

Alper Demirel,

Batıkent Şehit Demet Sezen Kız Anadolu İHL

Bu makaleye atıf için (To cite this article):

Demirel, A. (2025). Sanat Eğitiminde Eğitsel Eleştiri Modeli ile Çok Kültürlü Sınıf Yönetimi Analizi [Analysis of Multicultural Classroom Management with the Educational Criticism Model in Art Education]. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)* [Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal)], 9(2), 82-99.

Makale Türü (Paper Type):

Araştırma (Research)

Etik Kurul Adı, Onay Tarihi ve Sayısı (Ethics Committee Name, Approval Date and Number):

Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu, 19.04.2023, 343356.

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi):

Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi); bilimsel ve hakemli bir dergi olarak yılda iki kez yayınlanmaktadır. Bu dergide; bilim, eğitim, sanat veya teknoloji ile ilgili özgün kuramsal çalışmalar, literatür incelemeleri, araştırma raporları, sosyal konular, kitap incelemeleri ve araştırma makaleleri yayınlanmaktadır. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen makalelerin daha önce yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yere gönderilmemiş olması gerekmektedir. Bu makale araştırma, öğretim ve özel çalışma amaçları için kullanılabilir. Makalelerinin içeriğinden sadece yazarlar sorumludur. Dergi, makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımı ile ilgili olarak doğrudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, eylem, talep, işlem, maliyet veya zarardan sorumlu değildir.

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal):

Science, Education, Art and Technology Journal (SEAT Journal) is published twice a year as a scientific and refereed and journal. In this journal, original theoretical works, literature reviews, research reports, social issues, psychological issues, curricula, learning environments, book reviews, and research articles related to science, education, art or technology are published. The articles submitted for publication must have not been published before or sent to be published anywhere. This article may be used for research, teaching, and private study purposes. Authors alone are responsible for the contents of their articles. The journal owns the copyright of the articles. The publisher shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of the research material.

Sanat Eğitiminde Eğitsel Eleştiri Modeli ile Çok Kültürlü Sınıf Yönetimi Analizi

Alper Demirel

Makale Bilgisi

Makale Tarihi

Gönderim Tarihi:
7 Kasım 2024

Kabul Tarihi:
18 Şubat 2025

Anahtar Kelimeler

Eğitsel eleştiri
Görsel sanatlar eğitimi
Çok kültürlülük

Öz

Bu çalışmada, mülteci öğrencilerin yoğun olduğu Ankara'nın, Yenimahalle ilçesindeki bir ortaokuldaki Görsel Sanatlar dersinde yaygın kullanılan öğretim yolları nitel araştırma yöntemleriyle incelenmiştir. Burada öğretmen profili ve öğretim yolları analiz edilmiş mülteci öğrencilerin perspektifleri Türk öğrencilerle karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada; "Örnek bir Görsel Sanatlar dersi üzerinden eğitsel eleştiri modeli ile etkin kullanılan öğretim yolları ve kültürel farklılıkların sanat algısına etkileri nelerdir?" sorularına cevap aranmıştır. Bu çalışmada "Bütüncül Tek Durum Deseni" kullanılmıştır. Bu durum çalışmasında, tek bir analiz birimi, örneğin; bir şahıs, bir program, bir dersin derinlemesine incelenmesi yapılmaktadır. Araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliğini arttırmak için birden fazla veri toplama yöntemi seçilmiştir. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda öğretmenin ağırlıklı olarak kullandığı öğretim yolunun "Süreç İçinde İletişimsel Öğretim Yolu" olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. "Süreç İçerisinde İletişimsel Öğretim Yolu" yönteminin çok kültürlü sınıf yönetiminde olumlu etkileri gözlemlenmiştir.

Analysis of Multicultural Classroom Management with the Educational Criticism Model in Art Education

Article Info

Article History

Received:
7 November 2024

Accepted:
18 February 2025

Key Words

Educational criticism
Visual arts education
Multiculturalism

Abstract

This study examined the commonly used teaching methods in the Visual Arts class at a secondary school in the Yenimahalle district of Ankara, which has a high number of refugee students, using qualitative research methods. The study analyzed the teacher's profile and teaching methods, comparing the perspectives of refugee and Turkish students. The main research question was: "What effective teaching methods, used through an educational critique model in a sample Visual Arts lesson, influence students' perception of art, considering cultural differences?" The study applied a "Holistic Single-Case Design," focusing on an in-depth analysis of a single unit, such as an individual, program, or lesson. To increase the study's reliability and validity, multiple data collection methods were used. Data were analyzed through descriptive and content analysis. The findings revealed that the teacher primarily used the "Process-Oriented Communicative Teaching Method," which showed positive effects on managing a multicultural classroom.

Giriş

Teknolojinin her gün hızla geliştiği günümüzde, pandeminin getirdiği izolasyon ortamı ya da deprem gibi doğal afetlerin etkisiyle uzaktan öğrenmeye yönelik eğilim, geçmişte olmadığı kadar artış göstermiştir. Ancak bilhassa gelişim dönemine bağlı olarak öğrenme disiplininin az olduğu lise öncesi eğitim kademelerinin, uzun bir müddet daha öğretmenlerin yüz yüze iletişimine muhtaç olacağı öngörülmektedir. “Sınıf Yönetimi” kavramı okulöncesi, ilk ve ortaokullarda hâlâ daha iyi öğrenmeye yönelik keşfedilmeyi ve gelişmeyi bekleyen doneler içermektedir (Katıracı, 2004). Ortaokullarda Görsel Sanatlar dersinde yaygın kullanılan öğretim yolları ile ilgili yapılan bu araştırmada, Görsel Sanatlar dersi iki saat boyunca derinlemesine kayıt altına alınmış, öğretmenin profili ve öğretim yolları, ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Yapılan bu analizlerden elde edilen çeşitli bulgu, sonuç ve öneriler ortaya konularak araştırmanın değerlendirilmesi yapılmıştır.

Sanat eğitiminde kullanılan yöntemlerin verilmek istenen kazanıma göre seçimi, uygulanabilirliği, çeşitliliği ve verimi oldukça önem arz etmektedir. Dolayısıyla çalışmada bu yöntemler detaylıca anlatılmıştır. Önemli olan ne söylendiği değil, nasıl anlatıldığıdır (Yörüko, Özel & Dalgıç, 2024). Bu bağlamda öğrencinin sanat algısını ve estetik becerisini tetikleyebilmeyi başaran bir öğretim yolu, aynı zamanda öğrenciyi sanatsal tatmin ve disiplinler arası başarıya da götürecektir. Türkiye’de sanat eğitiminin başat hedeflerinden biri de ülkenin sanat değerlerini kavrayan, bilen ve koruyan gençler yetiştirmektir (Ciddi, 2017). Bu sadece ülkemizde doğmuş büyümüş çocuklar için değil, geleceklerini bu ülkeye hizmete verebilecek potansiyeldeki mülteci çocuklarını eğitmeye yönelik de bir hedef olmalıdır. Ülkemizdeki mülteci yoğunluğunun kaynağı olan Suriye özelinde günümüz itibarıyla despotik yönetim el çekmiş ve artık istikrarlı bir yönetim süreci içine girilmiş artık tersine göç başlamıştır. Ancak burada kalıp da farklı bir kültüre adapte olmaya çalışan bir yandan da hâlâ ailesinin geleneksel yaşantısı içinde hibrit bir kültürle yetişen Suriyeli çocuklarının gelecekte ülkemiz kültür ve sanatına katkı sağlayabilme potansiyeli yadsınamaz. San’a (2008) göre, çocuğun yaşantısıyla kurduğu ilişkiler yumağının büyük bölümü imgelem üzerinedir. Bu bağlamda hibrit bir kültürle yaşayan, büyüyen, yetişen çocuğun geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bağ kurma ve şeklen somutlaştırma melekesi olan imgelem gücünün ve buna bağlı olarak sanata bakış açısının da incelenmeye değer olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, öğretmenin sanat eğitimi sürecinde izlediği yöntemleri, sınıf yönetimi ve ders işleyişine yönelik tutumları, mülteci çocuklarıyla birlikte tüm öğrencilerin reaksiyonları, karşılıklı eğitimi incelenmiş ve nitel araştırma yöntemiyle sunulmuştur.

Toplumsal farklılıkların anlaşılması noktasında mülteci öğrencilerin sanat algısı, yaşadıkları olaylarla paralel bir perspektifte gelişmiş olabileceğinden bu çalışma mültecilerin yoğun olduğu bir bölge okulunda gerçekleştirilmiştir. Mülteci öğrencilerin gerek yabancı bir kültürden olmaları gerekse savaş ortamının travmatik zorluklarını deneyimlemiş ailelerden gelmiş olmaları akademik başarı, dikkat ve ders içi sosyal davranışlar konularında sıkıntı yaşayabileceklerini düşündürmektedir. Bu bağlamda Görsel Sanatlar öğretmeni açısından zorlu olabilecek bir sınıf yönetimi ortamını yansıtmak, öğretmenin derste hangi yöntemleri kullandığına, nasıl çözümler geliştirdiğine ışık tutabilmek için bu çalışmada mültecilerin yoğun olduğu bir okul seçilmiştir. Çalışmada, içeriğin daha derinlemesine kavranabilmesi amacıyla öğretmen, öğrenciler ve ders sunumunda kullanılan yöntemler sembollerle kodlanmış, öğretmenin tüm hareketleri ve davranışları detaylıca kayıt altına

alınarak sunulmuştur. Öztürk'e (2023) göre gelişen ve değişen yaşam koşulları nedeniyle zamanın gerisinde kalmamak için eğitimci, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmeli ve ardından kendini yenileyip güncellemelidir. Bu bağlamda sanat eğitimcisinin, uygulama sürecini destekleyen teknolojik gereçleri kullanımı da araştırmada gözlemlenmiştir.

Kırıçoğlu ve Stokrocki'ye (1997) göre eğitim sürecinde öğretmen tarafından uygulanan “Temel Bilgi Aktarımı”, “Yönetimsel Öğretim”, “Süreç İçinde İletişimsel” ve “İşlevsiz” olmak üzere 4 farklı iletişim durumu bulunmaktadır. “Temel Bilgi Aktarımı”; planlanan bilginin sınıfta anlatılması ve konunun çeşitli araçlarla sunulmasıdır. “Yönetimsel Öğretim”; eğitimde kullanılacak gereçlerin düzeni ve sınıf disiplininin sağlanmasına yöneliktir. “Süreç İçinde İletişimsel Öğretim”; öğrenime yönelik uygulama ve işlemlerin öğrenci ile birebir yapılmasını içerir. Öğrenciye sorununa dair çözüm seçenekleri sunulur. “İşlevsiz”; öğrencilerin tamamen bireysel çalıştığı, öğretmenin pasif bir gözlemci olduğu durumdur. (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997, s. 64-65). Bu çalışmada, Görsel Sanatlar öğretmeni, sınıf yönetiminde başvurduğu bu iletişim durumları üzerinden incelenmiştir.

Problem Durumu

Araştırmada “Sanat eğitiminde eğitsel eleştiri modeli ile çok kültürlü bir sınıfın yönetiminde etkin kullanılan öğretim yolları nelerdir ve Suriye’den göçen öğrencilerin Türk öğrencilerle sanatsal bakış açısına yönelik farklılıkları nelerdir” sorularına cevap aranmıştır.

Araştırmanın Önemi

Her okulun şartları, sosyal çevresi, öğretmen ve öğrenci profilleri birbirinden farklıdır. Bundan dolayı öğretim yollarının da değişkenlik göstermesi doğaldır. Özellikle ülkelerindeki iç savaştan kaçarak ülkemize sığınmış mültecilerin de yoğun olduğu okullardaki bu öğrencilerin doğası, öğretim yöntemlerine yönelik uygulamalardaki farkı ve etkiyi daha çok hissedilebilir kılacaktır. Bu sebepten dolayıdır ki Türkiye’ye iltica etmiş aile çocuklarının yoğun olduğu bir ortaokulun Görsel Sanatlar dersinde uygulanan öğretim metotlarının incelenmesi, çok kültürlülüğün yaygınlaştığı ülkemizin sanat eğitimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alan yazında Görsel Sanatlar eğitimi özelinde bu konuda hazırlanmış içeriğe rastlanmamıştır. Literatürde bu alanda yapılan çalışmaların yaygınlaştırılması sanat eğitiminde öğretmen öğrenci etkileşiminin etkisini daha şeffaf olarak gözler önüne sereceği düşüncesinden yola çıkarak çalışmanın hem özgün hem de elde edilen sonuç ve önerileriyle Görsel Sanatlar dersine özel sınıf yönetimine katkı sağlayabilecektir. Ayrıca ayrı kültürlerin sanat eserlerine bakışlarında, yaşanmışlığa bağlı farklılıklara ışık tutabilmenin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırma, mülteci öğrencilerin yoğun olduğu bir okulun Görsel Sanatlar dersinde, 20 yıllık mesleki deneyime sahip bir öğretmenin kullandığı öğretim yollarını incelemeyi, ayrıntılı bir şekilde analiz etmeyi ve mülteci öğrencilerin derse yönelik ilgi ve algılarını şeffaf bir şekilde yansıtmayı amaçlamaktadır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma; Ankara ili, Yenimahalle ilçesindeki bir ortaokulda, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş Öğretmenliği mezunu Görsel Sanatlar Öğretmeninin 2 haftalık eğitim süresince işlemiş olduğu 2 ders saati ile, 10'u Suriye'den göçmüş toplam 30 öğrencilik 7. sınıf seviyesinde işlenen Görsel Sanatlar dersiyle sınırlıdır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, Ankara ili Yenimahalle ilçesine bağlı bir ortaokulda 7. sınıf Görsel Sanatlar dersinde etkin kullanılan öğretim yollarının belirlenmesine yönelik yapılan nitel bir çalışmadır. Bu bağlamda çalışmanın deseni durum çalışmasıdır. Durum çalışması, sınırlı bir alanın gözlem, görüşme, görsel ve işitsel araçlarla derinlemesine incelenmesi ve açıklanmasıdır (Subaşı, M., & Okumuş, K. 2017). Nitel araştırma desenlerinden bir tür durum çalışması (örnek olay çalışması) olan “Eğitsel Eleştiri” ise, bir günlük okul etkinliğinin tam manasıyla anlaşılabilmesi için incelenmesi ve betimlenmesine yönelik araştırma işlemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.277). Yöntemi geliştiren Elliot Eisner, bu metodolojisini betimsel, tematik ve analitik öğelerden oluşan estetik eleştiri kavramına dayandırmıştır. Eisner, sadece okul sorunlarının çıkış nedenlerini değil, aynı zamanda bu sorunların doğurduğu sonuçları da sorgulamaktadır. Durum çalışması, bir çeşit duyuşal farkındalık ve niteliklerin ayrıştırması süreci olan “algının geliştirilmesi” kavramını amaçlar (Özsoy, 2001). Bu çalışmada “Bütüncül Tek Durum Deseni” kullanılmıştır. Bu durum çalışmasında, tek bir analiz birimi, örneğin; bir şahıs, bir program, bir ders, vb. olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s.290). Bu bağlamda bu durum çalışmasında, ders yönetimine yönelik bir algı geliştirebilmek üzere, öğretmenin yöntemi, dersteeki hareket güzergâhları ve iletişimde kullandığı beden dili, öğrenci hareketlerini de dâhil ederek incelenmiş ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunda, nitel araştırmalardan “Amaçlı Örneklem” yapılmıştır. Evrene genellemeler yapmak yerine, ele alınan durum üzerinde çalışılmıştır. Burada farklı bir örneklemeyi ortaya koymaya yarayan “Tipik Durum Örneklemesi” tercih edilmiştir. Çalışma grubuna, 10'ü Suriye asıllı 30 öğrenci ve Görsel Sanatlar dersi öğretmeni dâhildir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada geçerliğin ve güvenilirliğin fazla olabilmesi için birden fazla veri toplama yöntemi seçilmiştir. Gerekli izinler alınarak video kaydı, ders içi gözlem, toplanan yazılı-görsel bilgilerin analizi ve tüm bunlara destek olarak öğretmenle görüşme formu hazırlanmıştır. Toplanan tüm bilgiler içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Görüşme formunun oluşturulmasında ve bilgilerin analiz edilmesinde alanında uzman kişilerin görüşlerinden yararlanılmıştır.

Araştırmada, video kaydı yoluyla gözlem tekniği uygulanmadan önce kameralı ortamda öğrencilerin doğal ders akışına uygun hareket edebilmelerine alışmaları için çalışmanın yapılmasından bir hafta önce okula gidilerek kameralar sınıfın simetrik iki ucuna kurulmuş, kayıt yapılmaksızın ders izlenmiştir. Aynı zamanda gözlemci yabancılığı oluşmaması ve ders doğallığını koruyabilmek için öğrencilerle önceden tanışılmıştır. Öğretmenle görüşme formu araştırmacı tarafından “yarı yapılandırılmış görüşme” türünde hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde önceden sorular olabildiğince anlaşılır hazırlanırken görüşme sürecinde soruların anlaşılmadığı ya da aksi bir durum oluşabildiği takdirde sorular tekrar düzenlenir ve kişiye tekrar yöneltilir (Polat, 2022). Görüşme soruları, öğretmenin özgeçmişi, eğitim kariyeri, öğretmenlik mesleğine yönelik düşünceleri ve benimsediği yöntem ile eğitimde izlediği yola katkı sağlayan etmenlere yönelik bilgiler araştırmacı tarafından toplanmıştır.

İçerik Çözümlemesi

Araştırmada incelenen öğretim sürecinin çözümleme işlem basamakları;

1. Toplam 80 dakikalık iki ders saati sürecinde, ders öğretmenin ses ve hareketlerini kaydetme.
2. Öğretmenin kaydedilen konuşmasını yazıya dökme.
3. Öğretim türü yapılan konuşma dökümünde sayfa kenarına yazma ya da kodlama.

Öğretim, bir bilgi aktarma sürecidir. Kırıçoğlu'nun (2019) tanımladığı eğitim süreçleri olan “Temel Bilgi Aktarımı”, “Yönetsel”, “Süreç İçinde İletişimsel” ve “İşlevsiz” öğretim yöntemlerinden oluşmaktadır.

- a. Temel Bilgi Aktarımı; Konuya giriş, bilginin aktarılması ve konunun örneklerle sunumudur.
- b. Yönetsel Öğretim; Sınıfın ve kullanılacak materyallerin kurulması ve disiplinin sağlanmasıdır.
- c. Süreç İçinde İletişimsel Öğretim; Öğrenime yönelik uygulama ve işlemlerin öğrenenle birebir yapılmasıdır. Öğrenciye, sorununa dair çözüm seçenekleri sunulur.
- d. İşlevsiz ise öğrencilerin tamamen bireysel çalıştığı, öğretmenin pasif bir gözlemci olduğu durumdur.

Öğretmenin izlediği öğretim yollarını anlatan ve içeriğin çözümlenmesinde kullanılan kodlama anahtarı, “Bulgular” bölümünde “Kullanılan Öğretim Tarzları” başlığı altında gösterilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde betimleme ve çözümleme aynı başlıklar altında anlatılmıştır.

Eğitim Ortamının Bulunduğu Sosyal Çevre

Okul, Ankara ili, Yenimahalle İlçesinde bulunmaktadır. Merkezi konumundan dolayı okula otobüs, dolmuş ve metro ile ulaşım vardır. Okulun çevresinde çok sayıda meskenle birlikte, büyük bir de park bulunmaktadır. Bahçe duvarları demir parmaklıklarla yükseltilmiş okul tarafına, duvar diplerine ağaçlandırma yapılmak suretiyle eğitim ortamı dışarıdan görsel olarak izole edilmiştir (Resim 1).

Resim 1. Okulun Çevresinden Görünüm

Okulun Fiziki ve Sosyal Yapısı

Okul altı katlı, 38 derslikli tek binadan oluşmakta ve ortaokul öğrencilerine hizmet vermektedir (Resim 2).

Resim 2. Bahçesinden Okulun Görünümü

Okul bahçe alanı geniş, çevresi ağaçlandırılmış, okulun giriş basamakları yeşillik ve çiçeklerle donatılmıştır. Öğrencilerin serbest zamanlarını geçirebilecekleri, çeşitli oyunlar oynayabilecekleri ve spor etkinliklerini yapabilecekleri yeterince geniş bir bahçe alanı bulunmaktadır. Bahçe içerisinde öğrencilerin oturabileceği banklar vardır. Okulun konferans ve spor salonu bulunmaktadır. Bir adet sanat atölyesi vardır. Sanat atölyesinde akıllı tahta olmasa da projeksiyon ve bilgisayar bulunmaktadır. 2016-2017 Eğitim-öğretim yılında hizmete açılmasından dolayı fiziksel olarak yeni ve modern bir yapıdadır. Sosyal olarak eTwinning projelerinde ve uluslararası Erasmus+ programlarına çoğunlukla İngilizce öğretmenlerden oluşan bir proje geliştirme ekibi kurulmuştur. Ekibin başında da bu çalışmada öğretim metotları incelenen Görsel Sanatlar öğretmeni bulunmaktadır.

Sınıf (Sanat Atölyesi)

Okulda bir adet Görsel Sanatlar atölyesi bulunmaktadır (resim 3). Atölye 30 öğrenci kapasitesine sahiptir. Atölyede bilgisayar, projeksiyon ve perdesi, öğrencilerin çalışmalarını koyabilecekleri dolaplar ve sınıf kitaplığı bulunmaktadır. Sınıf kitaplığını dolduracak sayıda sanat kitabı ve bol görselli sanat dergileri öğretmen, öğrenci, veli iş birliğiyle atölyeye kazandırılmıştır. Sınıfın ışıklandırması oldukça iyi seviyededir. Atölyenin fiziki durumuyla ilgili tek olumsuz durum, ortadan geçen yapı kolonudur. Kolon öğrencileri ayırmakla beraber en yakınındaki öğrenci masası ile arası dar olduğundan öğretmenin geçişi açısından sorun teşkil etmektedir. Kolonun yakınında oturup da yanından geçmek durumunda olan özellikle masa 3 'te (resim 4,5) oturan öğrencilerin derse yönelik gereksinimlerini karşılamakta güçlük çektikleri gözlemlenmiştir. Atölyede iyi seviyede ses veren bir ses sistemi de bulunmaktadır. Bu ses sistemi öğretmen-veli iş birliği ile kurulmuştur. Uygulama esnasında, öğretmen öğrencilerine çoğunlukla klasik müzik dinletmektedir.

Resim 3. Görsel Sanatlar Ders Atölyesinden Bir Görünüm

Öğrenci ve Öğretmen Profilleri

Tüm meyveleri ağırlıklarıyla ölçebiliriz, ancak her birinin farklı nitelik ve tatları vardır (Eisner, 2011). Buna bağlı olarak öğrenim ortamının değerlendirilmesinde de birtakım standartların kullanılması davranışçı bir anlayıştır ve eğitim ortamındaki davranışlarının incelenmesinde niteliklerinin anlaşılması önemlidir. (Karataş ve Çerçi, 2023) Öğretmen- öğrenci gibi eğitimin temel taşları eğitimin niteliğini belirlediğinden ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Çünkü farklı yaş gruplarının farklı fikir, ihtiyaç, güdü, duygu ve deneyimleri vardır.

Öğrenci Profili

Çalışılan ortaokul İmam Hatip eğitimi vermektedir. Okul karma olmakla beraber sınıflar kız-erkek ayrılmıştır. İnceleme yapılan sınıf kız öğrencilerden oluşmaktadır. Okulda toplam 378 öğrenciden 62'si Suriye'den göçmüş mülteci öğrencilerdir. 7. Sınıfa giden öğrencilerin akademik başarıları, okul idaresinden ve öğretmenlerinden edinilen bilgiye göre çoğunlukla orta seviyededir. Kişisel gözlemlere ve öğretmenin ifadesine göre öğrencilerin

resim sanatına ilgileri iyi seviyededir. Görsel Sanatlar dersi öğretmeninin ifadesiyle aileler orta ve alt gelir grubundandır. Ancak öğrencilerin resim malzemeleri eksiksiz yanlarındadır. Öğrencilerin malzemelerinin eksiksiz şekilde yanlarında bulundurmalarının sebepleri, gözlemlendiği kadarıyla; öğretmen, öğrenci, veli iş birliğinin etkili bir şekilde kurulmuş olması, sorumluluk bilincinin yanı sıra, birçok malzemenin sınıf dolaplarında saklanması, bunları ders bitiminde öğrencilerin evlerine götürmek zorunda kalmaması olduğu düşünülmektedir. İncelemesi yapılan sınıftan 10 öğrenci Suriye’deki iç savaştan ülkemize iltica eden aile çocuklarıdır. Bu çocuklar her ne kadar çekingen ve sessiz görünseler de kültürümüze çok iyi adapte oldukları gerek arkadaşları ile iletişimlerinden gerekse genel davranışlarından gözlemlenmektedir.

Öğretmen Profili

Bilgilenmeye yönelik görüşme formu uzman görüşleriyle hazırlanıp öğretmen hakkında mesleğine ve okula yönelik bilgiler toplanmıştır. Öğretmene yöneltilen sorulardan aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir:

Dersi veren öğretmen Çukurova Üniversitesi Resim İş Öğretmenliği mezunudur. Milli eğitimde 20 yıldır bu görevi ifa etmektedir. Mesleğini severek yapmaktadır. Üniversiteyi de bu alana ilgisinden dolayı okumuştur. Heykel alanında çalışmalar yürüten öğretmen, yurt içi birçok karma sergilere katılmıştır. Mesleğine yönelik en büyük ideali; öğrencilere sanatı sevdirmeyi başarmaktır. Kendisinin de çoğu zümresi gibi okullardaki Görsel Sanatlar ders süresinin kısıtlılığına yönelik şikâyeti vardır. Okulunda 29 saat dersi vardır. Okuldaki tek Görsel Sanatlar ders öğretmeni olup haftanın tüm günlerinde derslere girmektedir. Günümüzde eğitimde iletişime yönelik çeşitli iletişim dili ve teknikleri geliştirilmiştir ve bu dillerin sayısı her geçen gün biraz daha da artmaktadır. Eğitiminin çağımızın öğretim tekniklerini anlaması ve yararlanması için deneyimi ne kadar fazla olursa olsun öğrenci merkezli yeni öğretim tekniklerine açık olması, yeni okuryazarlık becerilerini bilmesi gerekmektedir (Kınık M., Öztürk M., 2017). Buna bağlı olarak çağımızın teknoloji dilini kullanan eğitimciler güçlü ve zengin bir eğitim öğretim ortamı oluşturabilir. Bu çalışmada incelenen sanat eğitimcisi sıklıkla sanatsal organizasyonlara öğrencilerini yönlendirmektedir. Öğretmen bu etkinliklerin duyurulmasını, telefonunda oluşturduğu sosyal iletişim uygulamaları üzerinden yürütmektedir. Bu durum öğretmenin teknolojiyi kullanmaya yönelik yatkınlığı ve ilgisinin olduğunu gösteren önemli bir bulgudur. Ankara’da bulunan kültür hazinelerini incelemek ve öğrenmek için de çeşitli geziler düzenlemektedir. Öğrencilerini, işleyeceği konunun içeriğine göre çeşitli müzelere götürmektedir. En son düzenlediği gezi programı, bu çalışmanın inceleme konusu olan kübizm sanatına dair çok sayıda örnek içeren, Anadolu’yla özdeşleşen imgelerin kübik-geometrik formlarına sahip heykellerini barındıran Anıtkabir’dir. Öğrencileriyle, eğitim dönemlerinin son haftalarında çeşitli AVM’lerde sergi organizasyonları da düzenlemektedir. Bu yolla sınıflarında etkili bir sanat kültürü oluşturmuştur. Katıldıkları resim yarışmalarından henüz herhangi bir öğrencisi ödül alamamış olsa da tüm yerel ve yurt geneli resim yarışmalarına öğrenci katılımını sağlamaya çalışmaktadır.

Meslektaşları ve okul idaresiyle birlikte çalışmaktan memnun olduğunu belirtmektedir. Çeşitli eğitim projelerine katılmaktan da keyif aldığını belirtmektedir. Okulundaki uluslararası Erasmus+ proje ekibini kendisi koordine etmektedir.

7. Sınıf müfredatında çevresel ve aile imkânları gereği malzeme teminine yönelik eksiklik ve geliştirilmesi gereken konuların olduğundan bahsetmektedir. Bu yüzden bazı öğrencilere malzeme teminini kendisi sağlamaktadır. Ama öğrencilerinin sorumluluk bilincinden memnun olduğunu belirtmektedir. Müfredatla ilgili eksik-eklenecek ya da değiştirilecek şeyleri, Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) 2024 vizyonundan uzaklaşmadan manipüle ettiğini, okuldaki öğrenci profillerine özel olarak yeniden düzenlediğini belirtmiştir.

Sanat eğitimi hakkındaki düşüncelerine yönelik soru yöneltildiğinde, bunun tanımını kendi ifadesi ile şu şekildedir:

“Sanat eğitimine yalnızca sanatsal yeterliliklerin ya da estetik beğenilerin değil, aynı zamanda kişiliğin de eğitimi olarak bakmaktayım. Bu yüzden tüm Görsel Sanatlar öğretmenleriyle birlikte kendimi farklı branşlardaki meslektaşlarımdan daha ayrıcalıklı bir yerde görüyorum.”

Kullanılan Öğretim Yöntemi ve Kodlama Anahtarı

Dersin çözümlenmesinde kullanılan kodlama anahtarı, iki ders saati süresince kayda alınan ve öğretim sürecinin sınıflandırılmasında faydalanılan şekillerden oluşmaktadır (Tablo1).

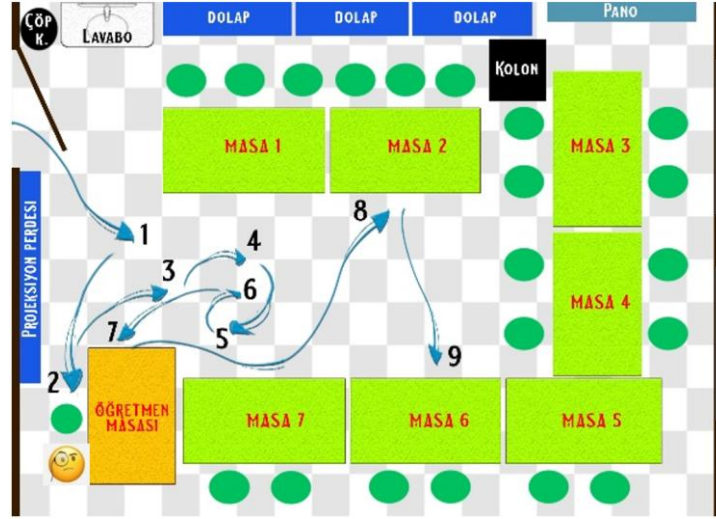
Tablo 1. Öğretim Yöntemleri Analiz Tablosu

Öğretim Yöntemi	Şekil
Temel Bilgi Aktarımı	
Yönetsel	
Süreç İçinde İletişimsel	
İşlevsiz	
Öğretmen	
Öğrenci	
Mülteci Öğrenci	
Araştırmacı (Gözlemci)	

İncelenen dersler öğle arasından sonraki ilk derstir, yani 7. ders saatidir. Kayıt altına alınmaktan ya da sınıfta yabancı birinin varlığından etkilenecek sürecin doğallığının bozulmaması için öğrencilerle bir hafta önceden tanışılmış, kameralar bir hafta önce kurulmuş kayıt alınmasa da öğrencilerin alışması sağlanmıştır.

Birinci Dersin İncelemesi (Bilgi Aktarımı + Uygulama)

Öğretmenin bir ders saati içindeki hareket güzergâhları resim 4'te rakam sırasıyla gösterilmiştir. Metin içerisinde ise sırayla “h1, h2, h3...” şeklinde belirtilmiştir.

Resim 4. Öğretmenin Hareket Güzergâhı

13.30 (Öğretmen henüz sınıfa girmemiştir, öğrenciler teneffüstedir).

🧐 Kayıtla yönelik yetkililerden ve ailelerden gerekli izinler alınmış, öğrenciler bilgilendirilmiştir. Teneffüs saatinde sınıfın çaprazlama iki köşesindeki kayıt gözlem cihazları kontrol edilmiştir.

13.35

Teneffüs bitimi ile öğrenciler, daha sonra öğretmen sınıfa gelir.

🧐 Öğretmen sınıfa girer; sınıf topluca ayağa kalkıp öğretmenin selamlamasını bekler.

🧐 - Merhaba arkadaşlar buyurun oturun (h1). Yeni konumuz biraz ilginç hatta biraz sıra dışı. Yoklama sonrası size söyleyeceğim.

🧐 Oturlurlar. Birçoğu aralarında, konunun ne olabileceğine dair konuşurlar. Öğretmenin önceden konuya dair merak uyandıran söylemi öğrencilerin ilgisini çekmiştir.

🧐 Öğretmen de oturur (h2) ve yoklamayı alır. 30 kişilik sınıf mevcudunda gelmeyen öğrenci yoktur. Ayağa kalkar, ilerler (h3) ve yanında getirdiği mukavvadan yapılmış 3 boyutlu cisimlerin ne olduğunu öğrencilere sırayla göstererek sorar.

🧐 - Elimde tuttuğum şekil nedir? (İlk şekil kesik konidir).

🧐 Çoğunluk hep bir ağızdan “Koni” der. (Çok az da olsa silindir diyen öğrenciler de vardır). Mülteci çocuklar sessizdir.

🧐 Bazı mülteci çocukları gözleriyle takip eden öğretmen bir yandan diğer şekilleri de sırayla gösterir ve farklı açılardan da bakmaları, incelemeleri için öncelikle katılımı olmayan mülteci çocukları ve diğer öğrencileri yanına çağırarak geometrik formları ellerine verir. Geometrik forma sahip cisimler elden ele gezdirilir, farklı açılardan incelenir.

13.40

Öğretmen hareketlenir (h4).

🧐 -Sizce sanatçılar eserlerini ortaya koyarken nelerden etkilenir arkadaşlar?
(Öğrenciler parmak kaldırarak söz alırlar).

- Doğadan

- Sevdığı kişilerden

- Kitaplardan

- Hayvanlardan

- Milletinden, ülkesinden

- Hepsi de doğru. Toplumsal, psikolojik, kültürel ve politik her şeyden etkilenebilir. Peki, hem etkilenecek hem de etkilenmemek mümkün mü?

-? (Öğrenciler merakla birbirlerine bakarlar, kimseden bir cevap çıkmaz).

Arkasını dönerek elindeki kumandayla açık olan bilgisayara bağlı projeksiyonu açarak Claude Monet'ye ait bir resim gösterir (h5). Tekrar öğrencilere dönerek (h6).

-Mesela doğayı ele alalım. Kimi sanatçılar doğayı tüm biçimleri ile olduğu gibi değil de ışığın etkisi olarak anlatır. Işığın cisimler üzerindeki anlık değişimlerini eserlerine yansıtırlar. Bunlar daha önce işlediğimiz ve sizin de bildiğiniz gibi İzlenimci ressamlardır. Onlar doğadan, renklerden etkilenirler ve yansıtırlar.

Duvara yansıyan resmi değiştirir. Sıradaki resim Edvard Munch'e ait Çılgılık tablosudur.

-Kimisi gün batımını kendi iç dünyasındaki etkileriyle özdeşleştirir, gün batımındaki melankoli yani karamsarlık hissini resmine yansıtır. Aynı dışavurumcu Munch'un, Çılgılık isimli bu eserinde olduğu gibi.

13.45

- Kübistler ise demin size bahsettiğim gibi doğadan hem etkilenmiş hem de etkilenmemişlerdir. Resimlerinde renk oyunlarını, güneş ışıklarının tabiat içinde ya da kendi içlerinde uyandırdığı parıltıları bir yana bırakarak, cisimlerin geometrik yapısına önem vermişlerdir. Bu bakımdan Kübizm, tabiatın yepyeni bir anlayışla değerlendirilmesidir diyebiliriz arkadaşlar. Onlar sanatlarının kaynağını duygudan çok, düşüncede aramışlar, esere düşüncüyü katarak kendinden önceki sanat akımlarının –biliyoruz değil mi sanat akımının ne anlama geldiğini? -Geçen ay izlenimcilikle birlikte anlatmıştım.

(Öğrenciler “evet” diyor kimileri onaylar şekilde başlarını sallıyor).

-Evet, önceki sanat akımlarının aksine, 1910 ve 1930 yılları arasında dünyada yaygın bir sanat görüşü olarak uygulanan Kübizm akımının sanatçıları, görünenin yansıtılmasında teknik detaylardan ve bazen boyalardan sıyrılıp, görünenin ötesini de anlatarak sanata varmak amacını seçmişlerdir. (Öğretmen tane tane ve düzgün bir Türkçe ile konuyu ekranda açtığı Picasso'nun “Guernica” tablosuna bağlıyor.

13.50

-Evet, en meşhur kübist ressam Pablo Picasso'ya ait Guernica isimli bu resimde neler görüyoruz arkadaşlar? (Öğrenciler parmak kaldırarak söz alırlar.)

-Boğa var şurada. –Suratlar. – Bir tane adamı canavar yiyor. -Elinde lamba (kandil) tutan bir adam mı o? –Kapı var. (Resim mülteci çocukların da ilgisini çekmiştir).

– Kucağında ölmüş gibi görünen bebeğini tutup yukarı doğru bağırarak bir kadın görüyorum ben (eliyle göstererek) şurada, solda.

Öğretmen cevabı beğendiğini belli etmek için “Güzel” diyor ve başını sallıyor.

(Savaşa yönelik imgeleri Mülteci çocuklar sınıfın geri kalanından önce fark ediyor).

(Başka bir Suriye kökenli kız öğrenci söz alarak):

😊 - Tam üstte bir bomba var hocam, patlayarak aşağıya düşüyor.

🎓 (Yanındaki arkadaşı) – Hayır o bomba değil baksana lamba o. Öğretmen mülteci öğrenciye gülümseyerek:

😊😊 -Aferin değişik bir bakış açısı seninkisi diyor ve ekliyor:

😊😊 -Arkadaşlar (mülteci kızı göstererek) arkadaşınız ilginç bir şey söyledi. Bombaya benzetti. Bu eserde herkes eşyaları farklı şeylere benzetebilir. Eseri bu daha güzel kılar tabii, fakat bu resmin bir tane hikâyesi var ve biz bu hikâyeye paralel anlamlar yüklersek daha doğru bir inceleme yapmış oluruz. Resimle ilgili size ilginç bir şey sorayım: Bu resim huzurlu sakın bir resim mi? yoksa insanı endişelendirecek bir şeyler mi var

😊 sizce? (Suriye asıllı öğrenci söz alır)

- Endişelendiriyor hocam (bir başka Suriye asıllı öğrenci ekleme yapar)

😊 - Çok kötü bakıyor insanlar, tabii endişelendirir öğretmenim.

13.55

😊 -Arkadaşlar bu resim Picasso'nun 1937 yılında İspanya iç savaşı sırasında, Nazi Almanya'sına ve İtalya'ya ait bombardıman uçaklarının İspanya'daki Guernica şehrini bombalamasını anlattığı anıtsal bir tablo. Bombardımanda 2000'e yakın kişi hayatını kaybetmiş, çok sayıda insan da yaralanmış. Picasso saldırıdan sonra bu 8 metreye 3,5 metrelik kocaman tabloyu 15 gün içinde tamamlamış. Yani Picasso bu tabloda bize endişe kaygı üzüntü vermeye çalışmış zaten. Gerek renk yalınlığıyla ki; sadece siyah beyaz yağlıboya ile yapmış zaten, gerekse içerdiği figürlerin bakışlarındaki şiddet ve dehşetle bunu sağlamış, değil mi?

😊😊 -Şimdi sizlerden, sizin için renkli fotokopilerini hazırladığım bu resimlerden istediğinizi seçip daha önceden yaptığımız gibi kâğıdınızı eşit karelere bölerek aynısını yapmanızı istiyorum. Buna bildiğiniz gibi röprodüksiyon deniyor çocuklar (Gösterip Yaptırma). Numara sırasına göre gelip alabilirsiniz. (10 farklı kübist ressamı ait 3'er adet toplamda 30 adet resmi öğretmen masasının üzerine koyarak öğrencilerini resim seçmek üzere davet eder (h7)).

14.00

😊🎓😊 (Öğrenciler heyecanla ve hızla masaya gelir. Resimlerini seçen yerine geçer ve çalışmasını yapmaya başlar).

14.05

😊 (Öğretmen kumanda ile projeksiyonu kapatır. Bilgisayardan enstrümantal bir müzik listesi açar).

😊😊 (Öğretmen sınıfı dolaşmak üzere ayağa kalkarken masa 2 'den bir öğrenci resmini görmesi için O'nu yanına çağırır).

-Öğretmenim bakabilir misiniz?

-Tabi (Öğretmen öğrencinin yanına gider (h 8)).

-Cetvelle ne kadar bölmeye uğraşsam da resmimi karelere eşit şekilde bölemiyorum.

(Kâğıdının ölçüsüne kare sayısını nasıl orantılanacağını öğretmen cetvelle göstererek anlatır. Öğrenci tekrar işe koyulur. Bu sırada masa 6'dan bir öğrenci öğretmenin yanına gelmesini ister. Öğretmeni oraya gider. Aynı sebepten çağrılmaktadır

- (Sitemkâr bir ses tonuyla) Aslında bunu daha önceki röprodüksiyon çalışmalarımızda size anlatmıştım.

Masa 6'daki öğrenciye de gösterir (h 9). Öğrenciler çalışmalarına devam eder.

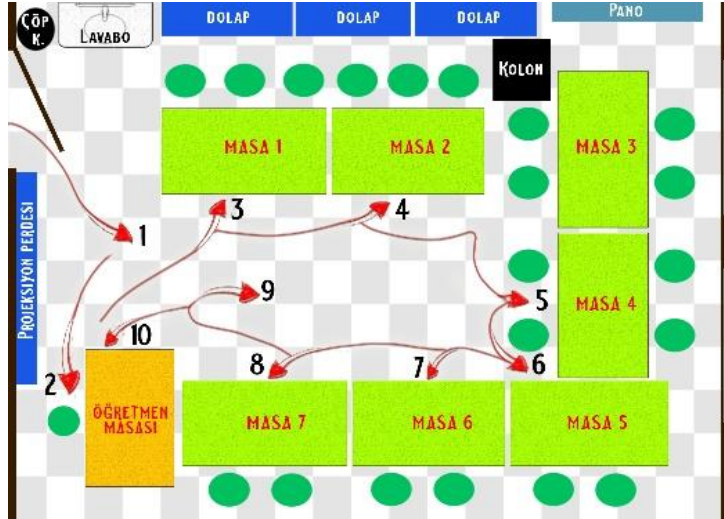
14.10

-Arkadaşlar zil çalacak toparlanalım, haftaya kaldığımız yerden devam edelim. (Öğrenciler toparlanır).

İkinci Dersin İncelemesi (Uygulama)

Öğretmenin hareket güzergâhı (Resim 5), ikinci hafta ders zamanını kullanımına yönelik tutumları ve öğrencilerle etkileşimleri hem mülteci hem Türkiye Cumhuriyeti doğumlu öğrencilerin ikinci uygulama saatindeki tutumları ve tepkileri bu bölümde detaylıca anlatılmıştır.

Resim 5. Öğretmenin Hareket Güzergâhı

13.35. Öğretmen sınıfa girer.

-Arkadaşlar Merhaba bugün nasılsız bakalım (h1) ?

- (Hep birlikte) İyiyiz öğretmenim.

-Sessizce oturalım yoklamayı alayım ben de (h2) (Sınıfta hafif bir gürültü başlar).

(Sınıftaki çok sesliliğin artmasına aldırmadan) Öğretmen yerine geçer ve yoklamayı alır. Masa 4 ten bir öğrenci gelmemiştir.

-Bugün malzemelerimiz hazır ve önümüzde değil mi? Geçen haftaki resimlerimize bir bakalım mı?

- Evet (*Sınıfın çoğunluğu hem malzemelerini hem de öğretmenin önceki hafta dağıttığı resimleri atölye dolaplarında koyduklarından malzemeler eksiksizdir ve öğretmen gelmeden çıkarılmıştır*).

-Çalışmalarımıza başlayabiliriz o zaman.

13.45

(*Öğretmen bilgisayardan klasik batı müziği listesi açmıştır. Bunlar sırayla çalar*).

13.50

(*Bir öğrenci öğretmenin yanına gelerek*):

- Hocam, resmim nasıl gidiyor sizce?

Öğretmen samimi bir tavırla öğrencisinin omuzuna dokunarak ve öğrencinin öğretmenin yüzüne dönmesiyle gözlerinin içine bakıp gülümseyerek:

-Fena değil çizgiler tamam ama ufak bir kaydırma olmuş tatlım bak bu kare buraya denk gelmiyor değil mi? (*Öğretmen resimler arasında karşılaştırarak gösteriyor*).

-Aa! Evet, tamam öğretmenim, onu düzeltiyim. (*Öğrenci gülümseyerek yerine geçer*).

13.55

Öğretmen ayağa kalkarak öğrencilerin yanlarına gider (h3-h4) ve yaptıkları resimleri inceler öğrencilerle birebir ilgilenir ancak masa 3'e uzaktan bakar, yaklaşmaz. Çünkü masa3, sınıfı bölen kolonun arkasında kalmakta, dolabın da konumundan dolayı öğretmenin geçiş yapması zor olmaktadır. (Sınıfta oturma serbestisi vardır, sorumluluktan kaçabilmek için derse ilgi düzeyi düşük olan bazı öğrenciler masa 3'te oturmayı tercih etmiştir).

Öğretmen ders bitimine kadar aynı güzergâhı iki kez, arada yerine geçmek kaydıyla, tekrar etmiştir (Resim 5). Ancak her ikisinde de masa 3'e yaklaşmamış, öğrenci çalışmalarına uzaktan bakmış ve herhangi bir yorumda bulunmamıştır (h5).

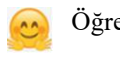
Daha sonra yerine oturmuş (birkaç dakika işlevsiz) sınıf genelini izlemiştir (h10).

14.00

Resimler çoğunlukla tamamlanmış olup bu süre zarfında sınıfta öğrenciler arası etkileşim olmakla beraber, uygulama sürecinden olsa gerek, öğretmenle diyalog görülmemiştir. Öğretmen öğrenci çalışmalarına kare kaydırma gibi teknik problemler dışında müdahale etmemiştir. 5 dakikalık süre zarfında öğretmen izleyici konumunda, işlevsizdir.

14.05

Öğretmen çoğu çizimsel olarak bitmiş resimleri izleyerek sınıfta dolaşmakta, öğrencilerin resimlerine dair hatalarını fısıltıyla öğrencilerine yaklaşıp iletmektedir. Bitirilmiş olan çalışmaları ise bütün sınıfa gösterip sonra panoya asmıştır.

14.10

- Arkadaşlar dersin bitimine 5 dakika kaldı. Toparlanabiliriz. Öğrenciler toparlanırken yine öğretmen yapılan çalışmaları inceleyip öğrencilerine eksiklerini ve beğendiği yönlerini anlatır.

Ders bitiminde çıkan her öğrenciyle "beşlik çakma" hareketini bir vedalaşma seremonisi olarak yapar. Atölyeden çıkan tüm öğrencilerin yüzlerinde gülümseme ifadesi gözlemlenmiştir.

Yapılan tavsiye üzerine, ders bitiminde, masa 3'e yakın olan kolonun dibindeki dolabın yönü değiştirilmiş, öğretmenin sonraki dersler için masa 3'teki öğrencilere daha rahat ulaşmasına imkân sağlanmıştır.

Kullanılan Öğretim Yönteminin Çözümlemesi

Gözlemlenen tüm derslerin kodları ve kullanılan öğretim yolları süreleri ve oranlarıyla birlikte verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğretim Yönteminin Süreç Boyunca Zaman ve Yüzde Bakımından Ortalamaları

Öğretim Yöntemi	Dakika (+/-1dk)	Oran %
Temel Bilgi Aktarımı	25	31
Yönetmel	5	6
Süreç İçinde İletişimsel	36	45
İşlevsiz	14	18
Toplam	80	100

Öğretim süreci içerisinde “Temel bilgi aktarımı” sürecini belirlemek için kullanılan kodlar; konuya ilişkin genel bilgiler verme, dikkat çekme, hatırlatma ve açıklamaları içermektedir. “Yönetmel” süreç için uyarılar, selamlama-kapanış cümleleri ve öğrencileri sınıf içindeki hareketlerine sevk davranışları kullanılmıştır. “Süreç içinde iletişimsel” davranışlara, öğrenci ile bireysel iletişim, sınıf geneli soru – cevap ve beyin fırtınası zamanları dâhil edilmiştir. “İşlevsiz” süreç; tam sessizlik ya da öğrencinin aktifken öğretmenin pasif durumda ve izleyici konumda olması durumlarını içermektedir.

Öğretmen tarafından derste benimsenen öğretim yolunun hem içerik anlatımı hem de uygulama aşamalarının toplamalarında, ortalama %45 gibi yüksek bir oranla “Süreç İçinde İletişimsel” olunduğu gözlenmiştir. Görsel Sanatlarda Kübizm kavramını anlatma, gözleme ve uygulama çalışmalarıyla işlenen iki dersin toplamının öğretim yolları analiz tablosuna bakıldığında, öğretmenin yoğun olarak kullandığı öğretim yolu, “Süreç içinde iletişimsel” öğretim yoludur. Temel bilgi aktarımı öğretim yolu ise ikinci sırada yer almaktadır. İşlevsiz öğretim yolu ise uygulama ağırlıklı olduğundan ve uygulamalar da gösterip yaptırma yöntemine yönelik olduğu için ortalamada %18 ile üçüncü sıradadır. Yönetmel öğretim yolu kullanılan öğretim yolları arasında son sırada yer almaktadır.

Sonuç

Sınıf içi uygulamaların değerlendirilip program sürecine yönelik bütüncül bir bakış ortaya koymak için Eğitsel Eleştiri Modeli kullanılabilecek önemli bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada mülteci öğrencilerin yoğun olarak eğitim aldığı ortaokul 7. Sınıf düzeyi öğrencilerin ve Görsel Sanatlar öğretmenin ders içinde doğal ortamında nitel araştırma yöntemleriyle gözlemlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik detaylı bilgiler sunulmuştur.

Görsel Sanatlar dersinde öğretmenin 2 ders saatlik sınıf yönetimi, eğitsel eleştiri modeli ile gözlemlenmiştir. Burada öğretmenin ağırlıklı olarak kullandığı öğretim yolunun “Süreç İçinde İletişimsel Öğretim Yolu” olduğu

bulgusuna ulaşılmıştır. “Temel Bilgi Aktarımı Öğretim Yolu” ise ikinci sırada yer almaktadır. “Yönetimsel Öğretim Yolu” kullanılan öğretim yolları arasında 3. sırada yer almaktadır. “İşlevsiz” olduğu süreç son sırada yer almakla beraber uygulama aşamasında 1. haftaya göre daha fazladır. Öğretmenin yoğunlukla başvurduğu, “Süreç İçerisinde İletişimsel Öğretim Yolu” yönteminin çok kültürlü sınıf yönetiminde etkili olabildiği gözlemlenmiştir.

Şahin, Tabak ve Yavuz (2023) otoriterden tarafsızca iki uçtaki tipin arasında yer alan natüralist felsefeye paralel belirlenmiş konu ve öğrenci merkezli öğretim tarzının daha demokratik bir sınıf ortamı oluşturduğunu, öğrenciyi eğitimin merkezine alarak yaratıcı ve özgün çalışmaların ortaya çıkabileceğini savunmaktadır. Öğrenciyi merkeze alan bir sınıf yönetiminde daha öz güvenli ve özgün çalışmalar ortaya konabilir. Araştırmada çalışılan Görsel Sanatlar öğretmeni “Belirlenmiş Konu ve Öğrenci Merkezli Öğretim Tarzını” çoğunlukla benimsemiştir. Öğretmen ders süreci içinde ağırlıkla iletişimsel bir yöntem yürütmüştür. Ders içeriğine uygun materyalleri, hatta konu içeriğine uygun müzikleri bile önceden ayarlamıştır. Okulun öğrencilere sunduğu imkânlarla beraber, öğretmenin de öğrencilere yardımcı malzemeleri (fotokopiler, pahalı boyalar vs.) sağlaması, öğrencilerin sadece temel resim malzemelerini (resim kalemi, resim çantası, resim defteri/kâğıdı vs.) getirmelerinin yeter oluşu öğrenci ilgisi ve dersin verimliliği açısından büyük kolaylık sağlamıştır. Atölyede öğrencilere dolaplar tahsis edilmesi ile birçok öğrenci ders bitiminde ürün dosyalarını sınıfta kendilerine tahsis edilmiş dolaplara bırakıp eşya taşıma zahmetine de girmemektedirler. Atölyede, ders içi etkileşim, sanatsal düzenlemeler, dersin doğaçlama akışı öğrencilerle iş birliği ile gerçekleşmiştir. Çekinik bir görüntü sergileyen mülteci öğrencilerin bile, öğretmenin öğrenciyi merkeze alan sınıf yönetimi ile kısa sürede derse katılım ve anlamadıkları konulara yönelik rahatça soru sorma özgüvenini sergiledikleri gözlemlenmiştir.

Suriye’den yakın bir zaman önce iltica etmiş öğrencilerden özellikle iki tanesi derste daha aktiftir. İncelenen sınıftaki, Suriye göçmeni öğrencilerin hepsiyle konuşulmuş, biraz aksanda hata ve farklılıklar olsa da Türkçe ’ye hâkim oldukları gözlemlenmiştir. O dönemde bebeklik çağında oldukları halde akıllarına kazınmış olan savaşın etkisi çok büyük olsa gerek ki; kendi ifadeleriyle, “hava saldırılarından dolayı” sürekli tedirgin oldukları memleketleri Suriye’den kaçarak gelen bu öğrencilerin resim yorumlamalarında, Türkiye’de doğmuş büyümüş öğrencilerle aralarındaki farklı bakış açıları göze çarpmaktadır. Verdikleri cevaplar vatan isteklerini, özlemlerini, diğer yandan savaşa karşı görsel algılarındaki seçiciliği yansıtmaktadır.

Sorumluluk bilinci maddi varlık seviyelerinden bağımsızdır (Gürbüz, 2018). Diğer öğrenciler gibi Suriye kökenli öğrenciler de ders sorumluluklarını yerine getirmektedirler. Öğrenci dersine ilişkin gerekli malzemeleri eksiksiz getiriyorsa, bunda dersi sevmesinin rolü de çok büyüktür. Dersin sevilmesinde de öğretmenin rolü çok büyüktür. Aynı zamanda öğretmenin sadece öğrencisiyle değil, velisiyle de iyi bir iletişim bağı oluşturması (sanatsal faaliyetlerin paylaşıldığı, etkinlik kararlarının alındığı ve duyuruların yapıldığı dijital-sosyal ağ gruplarını kurması vs.) malzeme takibinin okul dışında da yapılabilmesini sağlamış, bu sayede sınıfta sorumluluk bilinci de oluşturulmuştur. Video kayıtlı 2, video kayıtsız 1 (ön gözlem ve tanışma) olmak üzere toplam üç haftalık gözlemlerle, öğrencilerin tamamına yakınının Görsel Sanatlar dersine yönelik katılımlarının olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Görsel Sanatlara yönelik ilginin kazandırılmasında, Süreç İçinde İletişimsel Eğitim Metodunun doğru ve sık kullanımının ve eğitiminin destekleyici ve sevecen tavırlarının olumlu etkisi sınıf geneline yansımış, derste ve teneffüs aralarında sessiz ve çekingen bir görüntü sergileyen Suriyeli öğrencilerin bile aktif öğrenmeye

katılımları gözlemlenmiştir. Her öğrencinin kişilik yapısına uygun bir sevgi dili kullanan öğretmen, kimi öğrencilerinin elini tutarak, kimi öğrencilerinin ise sadece gözlerinin içine bakarak gülümsetmeyi, bu sayede, Görsel Sanatlar eğitimini öğrenci merkezli, mutlu bir atmosferde yaşatmayı başarabiliyor. Sanat eğitiminde mutlu ve sağlıklı bir iletişim hem teorik derse olan hem de sanata olan ilgiyi beraberinde getirmiştir.

Sorulan sorulara, mülteci öğrencilerin verdikleri cevaplardan yola çıkarak, onların bir sanat eserinde bulunan imgelere yönelik algılarını, yaşadıkları travmaların şekillendiği görülmüştür. Picasso'ya ait Guernica tablosunun barındırdığı dramı ve şiddet içeren öğelerini Türk öğrencilerden önce fark edebilmeleri, küçük yaşlarda göç etmelerine rağmen savaşın yıkıcı etkilerini bilinçaltılarında saklamaları ve savaşın izlerinin henüz silinemediğine dair önemli bir bulgudur. Mülteci öğrencilerin derse uyum sağlamasında Görsel Sanatlar öğretmenin iletişim yeteneği ve merak uyandırıcı, konuya güdüleyici ders anlatım kurgusunun da olumlu etkileri olduğu düşünülmektedir.

Bunların yanında sınıf yönetiminde, öğrenciye fiziksel ve görsel erişilebilirliğin de önemli bir unsur olduğu görülmüştür. Derse en az ilgi gösteren, sorulan sorulara kayıtsız görünen öğrencilerinin Masa 3'te oturmayı tercih etme sebebinin ulaşılmazlık isteği olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı eğitimcilerin sınıf oturma düzenini, sınıf içi eşyaların yerleşimini, tıpkı eğitim aşamasında olduğu gibi tamamını kapsayacak şekilde "öğrenci merkezli" olarak dizayn etmesi önerilmektedir.

Araştırmada, süreç içerisinde iletişimsel ve öğrenci odaklı bir çerçevede gerçekleştirilen Görsel Sanatlar dersinin öğrenci verimliliğine, ilgisine ve motivasyonuna önemli katkıları olduğu gözlemlenmiştir. Bu araştırmada ortaya konulan bulgular incelenerek, çıkarılan sonuçların ötesinde ve bu çalışmayı ortaya koyan araştırmacılardan bağımsız olarak, gerek öğretmenin sınıf yönetimine dair gerekse mülteci öğrencilerin Görsel Sanatlar dersine karşı tutumuna yönelik farklı ve yeni çıkarımlar da yapılabilir.

Kaynaklar

- Ciddi, M.L. (2017). Türkiye' de Cumhuriyet Öncesi Ve Sonrası Resim Eğitiminin Gelişimi *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 1(1), 25-30.
- Eisner, E.W. & Barone, T. (2011). *Arts Based Research*. Sage Publications.
- Gürbüz, S. (2018). Kurumsal imaj oluşturmada kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetleri: izlenim yönetimi taktiklerinin YouTube videolarında kullanımı. *Konya Sanat*, (1), 28-41.
- Karataş, A. G., & Çerçi, A. (2023). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Öğretim Elemanlarının Etkinlik Algılarına Yönelik Bir İnceleme. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 49-74. <https://doi.org/10.38151/akef.2023.44>
- Katırcı, M. (2004). *İlköğretim Resim-İş (Sanat) derslerinde Tekstil Konularının Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi ile Uygulanması*, G.Ü.Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kınık, M., & Öztürk, M. S. (2017). Tipografik Tasarımda Rengin Okunurluğa Etkisi Konusunda Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 327-335.

- Kırıçoğlu, O.T. & Stokrocki M. (1997). *Orta Öğretim Sanat Öğretimi*, YÖK-Dünya Bankası Yayınları, Ankara.
- Kırıçoğlu O.T. (2019) *Sanatta Eğitim*, Ütopya Yayınevi.
- Özsoy, V. (2001). *Sanat (Resim) Eğitiminde Bir Nitel Araştırma Yöntemi: Eğitsel Eleştiri, Eğitim ve Bilim/ Education and Science*, 26, (122), 41-51.
- Öztürk, O.T. (2023). Examination of 21st century skills and technological competences of students of fine arts faculty. *International Journal of Education in Mathematics, Science, and Technology (IJEMST)*, 11(1), 115-132. <https://doi.org/10.46328/ijemst.2931>
- Polat, A. (2022). Nitel Araştırmalarda Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları: Soru Form ve Türleri, Nitelikler ve Sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 161-182. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227335>
- San, İ. (2008). *Sanat ve Eğitim, Yaratıcılık, Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları*. (4.baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şahin, F., Tabak, H., & Yavuz Tabak, B. (2023). Türk Eğitim Sisteminin Felsefi Temellerine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 798-811. <https://doi.org/10.38151/akef.2023.84>
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık.
- Yörüko, M., Özel, Ö., & Dalgat, G. (2024). How Should Multicultural Education Be According to Preschool Teachers?. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 106-129. <https://doi.org/10.38151/akef.2024.133>

Yazar Bilgileri

Alper Demirel

 <https://orcid.org/0000-0002-0451-2420>

Batıkent Şehit Demet Sezen Kız Anadolu İHL

(Batıkent Şehit Demet Sezen Girls of IH High School)

Ankara, Türkiye

İrtibat yazar e-posta (Contact e-mail):

alperdemirel06@gmail.com
